

Motto :

„...actorul trăiește între iubirea de el însuși și oroarea de el însuși...”

Liviu Ciulei

Nemulțumirea actorului față de cronica teatrală nu e ceva nou. Pînă la un punct, chiar intră în sfera lucrurilor. De la un punct încolo însă — și, mai ales, de la o vreme încoace — această nemulțumire ni se pare întru totul legitimă. Căci, sub pana multor croniciari — și într-o proporție îngrijorătoare în cronicile aproape fiecăruia dintre ei (se poate citi și : fiecăruia dintre noi!) — tocmai arta actorului, care dă strălucire, unicitate și sens efemerei bucurii a reprezentației teatrale, a ajuns să fie expedită pe ultimul plan.

Pînă deunăzi credeam că scenografia e cenușă-reasa, etern „sugestivă și funcțională”, a cronicilor noastre teatrale. Ne-a fost dat să citim însă, în ultima vreme, și cronici care se ocupă foarte serios de scenografie — sau îi acordă, în orice caz, un spațiu foarte larg, ceea ce nu e chiar același lucru! —, neglijînd în schimb creațiile actoricești la modul cel mai evident cu putință! Există, de altfel, și cronici care neglijează în egală măsură scenografia și jocul actoricesc, preocupîndu-se doar de textul dramatic, uneori și de concepția regizorală a spectacolului, ca și cum acesta s-ar fi putut naște în orice cadru scenografic și chiar independent de actorii care joacă în acea reprezentație. În sfîrșit, grădina lui Dumnezeu e mare, și nu de lipsa diversității „stilistice” ne putem plînge în cronicile noastre teatrale!

Că dintr-o distribuție de zece-cincisprezece sau douăzeci de actori pot fi „înregistrați” critic doar trei-patru, știm. Că se mai folosește uneori, în critica teatrală, nenorocita expe-

sie ș.a. (adică și alții), în care unii actori trebuie să-și „recunoască” luni de repetiții și de chinuitoare căutări creatoare, pentru a da viață fie și unor personaje episodice, constatam, cu consternare, de mult. Că e înrădăcinată în practica exercițiului critic, ca o buruiană insensibilă la orice fel de „ierbicide”, întristătoare înșiuire kilometrică a actorilor, „la grămadă”, pînă la a repeta pur și simplu distribuția spectacolului, pe motiv că toți sînt „o echi-pă” sau că sînt atît de „sudați”, încît din jocul lor „colectiv” nu se pot dis-

CRONICA CRONICII TEATRALE

„Prestația” actorului sau „prestația” criticului ?

tinge — bineînțeles, dacă nici criticul nu e în stare s-o facă! — „individualități”, aflasem parcă de și mai multă vreme. Ba ne mai și obișnuisem — ceea ce nu înseamnă că se obișnuiseră sau se împăcaseră, în sinea lor, și actorii! — cu o serie de calificative sau „note”, potrivit cărora jocul unui actor ar putea fi rezumat drept „corect”, „onorabil”, „bun”, „insuficient” sau numai „în ton” ori „în notă”. Inutil a mai atrage atenția cit de mare este valoarea documentară a unor asemenea note și cit de multe lucruri va avea de aflat din ele, despre particularitățile jocului unui actor, istoricul de miine al tea-

trului românesc! Cît despre amărățile floricele de stil jurnalistic (ce-i drept, mai rare, de vreo doi-trei ani), prin care strădania, poate într-adevăr nereușită, a unui actor putea fi ridiculizată după bunul-plac al cronicarului, neiu-bitor de teatru, ce să mai zicem? Ele se mai ivesc uneori și astăzi, pot trezi la început un zîmbet, dar sînt pînă la urmă la fel de întristătoare!

Nu negăm cîtuși de puțin dreptul cronicii teatrale de a fi spirituală, de a avea realmente haz (dacă textul și spectacolul pot duce numai către așa ceva), după cum nu ne e greu să convenim că un epitet bine-găsit poate fi mai sugestiv decît o frază greoaie și inexpressivă, cu atît mai mult cu cît, prin spațiul ce-i este îndeobște rezervat cronicii sale teatrale, criticul e obligat la concizie. Care spune și ea ceva, chiar și în ordine artologică.

Dar ce putem zice despre acele cronici teatrale din care actorul nu află absolut nimic despre jocul său, făcînd în schimb cunoștință, prin intermediul cronicii, cu trăsăturile de caracter ale personajului interpretat, care-i erau de altfel foarte clare de la prima lectură? Dacă un actor „redă convingător” dragostea de țară a unui domnitor, dacă un altul e malefic în Iago sau chiar de o „gelozie turbure” în Othello, dacă actorul află despre sine că a fost dîrz și neînfricat într-un personaj istoric despre care se predă și la școală că a fost dîrz și neînfricat, fie-ne îngăduit să ne raliem nemulțumirii sale în legătură cu cronica teatrală. Pentru ce o citește? Ce află despre jocul său, despre adecvația strădaniilor sale, despre felul în care și-a gîndit personajul, despre timbrul original și irepetabil pe care l-a căpătat poate acest personaj în

:interpretarea sa creatoare ?

Iată însă că s-a găsit un termen nou, care, pe lângă faptul că face adevărate ravagii stilistice prin forța-i neologistică molipsitoare, e menit să dea o deplină satisfacție muncii de creație a actorului : „prestația” actoricească ! Termenul nu vine chiar de la cooperativa „Prestarea”, dar nici nu e prea departe — în conotațiile lui uzuale în limba română — de genul de servicii al acesteia, în care intră, la cerere, spălatul geamurilor, mutarea mobilei și dereticatul prin casă, operațiuni stimabile, ca oricare altele, dar parcă neatînse de fiorul creativității, ce însuflețește totuși „desfășurarea unei activități”, atunci cînd această activitate este una artistică și aparține, în speță, unui actor. A început să se folosească și „prestația regizorală”, ca și „prestația scenografică”, așa că nu ne-ar mira să auzim și de „prestația” lui

Dan Grigore sau chiar a lui Ion Caramitru, în Hamlet. De aici n-ar mai fi decît un pas pînă la „prestația” lui Brăncuși și Paciurea în sculptură, a lui Caragiale și Mazilu în dramaturgie sau a lui Andreescu și Luchian, în pictură.

Oare atît de mult am ajuns să stimăm jocul actorului, specificul creator al muncii acestuia, încît, în limba română și potrivit uzanțelor ei, să putem vorbi de prestația actorului, cînd de fapt ne referim la creația actorului, fie ea uneori și mai puțin împlinită artistic, într-un rol sau altul ?

Dacă admitem că există, că pot exista, ca în orice meserie (de-i mai zice și artă, cînd e brățară de aur) și actori „prestatori de servicii”, nu știm de ce, ori de cite ori înțlnim expresia cu pricina în cronici teatrale, nu ne putem împiedica să gîndim că s-ar putea să existe și cronicari „prestatori de servicii”.

Sau poate că lucrurile sînt mult mai simple și, în multe dintre genurile de cronici amintite, nu numai atunci cînd citim despre „prestația” actorului (nu-i așa, fără nimic peiorativ ?), e vorba de fapt despre „prestația” criticului ?

MYOSOTIS

P.S. Pentru corectitudinea „prestației” critice la Jocul ielelor de Camil Petrescu, pe scena Naționalului bucureștean (vezi revista „Teatrul” nr. 3/1986), sîntem în plăcuta postură de a-i atrage atenția criticului dramatic Victor Parhon că piesa a mai fost reprezentată, nu numai la Teatrul Mic, în regia lui Crin Teodorescu (în 1965), ci și la Teatrul Dramatic din Brașov, în regia lui Ion Simionescu (15 septembrie 1964 — deci, în adevărata premieră pe țară) și la Teatrul Național din Timișoara, în regia lui Ioan Ieremia (în 1977).

M.

(Continuare de la p. 181)

istorie”. (Mihai Vasiliu — Prefață la volumul „Cocoșul negru”, BPT, EPL, 1966, p. XXV).

„Reconstituirea istorice minuțioase, Victor Eftimiu îi preferă evocarea lirico-feerică, aceasta permițînd o largă desfășurare a fanteziei, o cultivare intensă a pitorescului. Plutînd în plin baladesc, Haiducii și Pană Lesnea Rusalim ne transpun, cea dintîi în secolul al XVIII-lea, fanariot, cealaltă la începutul veacului următor, înfățișîndu-ne, ambele, isprăvi și petreceri hatducești de pomînd, denunțînd, nu fără putere expresivă, exploatarea ciocoiască, într-un cuvînt, refăcînd la modul folcloric aspecte din lupta poporul împotriva apăsării boierești”. (D. Micu și Nicolae Manolescu — „Literatura română de azi”, București, Editura Tineretului, 1965, p. 287—288).

Alte opinii: Radu Popescu — Postfața la vol. II din „TEATRUL”, București, EPL, 1962, p. 447—489.

1957, 15 martie — DOCTOR FAUST VRĂJITOR, piesă în cinci acte.

Teatrul Național „I. L. Caragiale”. Regia: Marietta Sadova. Decorurile: Liviu Ciulei. Costumele: Doris Jurgea. Cu: Toma Dimitriu, Dem. Savu, N. Brancomir, Emil Botta, Agepsina Macri-Eftimiu, Valeria Gagealov.

„Victor Eftimiu a scris compunerea sa dramatică cu verva lui obișnuită, cu replici care dobîndesc uneori caracterul unor maxime, dar cu o umbră stînjenoasă a perspectivelor istorice, fără o reliefare a personajului principal din elementele conflictului dramatic, în fond fără un conflict dramatic, fără deplina închegare unitară a celor două părți ce compun lucrarea sa” (Tudor Vianu — „Contemporanul”, 13 (517), 29 martie 1957).